

O'QUVCHILARDAGI SALBIY XUSUSIYATLAR DIAGNOSTIKASI VA PSIXOKORREKSIYASI

Rashidova Gulxayo Nuriddinovna

Samarqand viloyati Past Darg'om tumani 24-maktab psixologi

Annotatsiya: Maqolada hozirgi kun yoshlarida kuzatilayotgan salbiy xolatlar, ularning oqibatlari xaqida fikr mulohazalar mavjud.

Kalit so'z: Salbiy o'zgarish, korreksiya, diagnostika, texnologiya, jamiyat, akseliratsiya, yuksalish, jarayon.

Yurtimizda yaratilayotgan keng islohotlarni o'quvchilar ongiga tub mohiyat ila yetkazib berishda biz pedagoglar va ota-onalar zimmasiga ulkan vazifani yuklamoqda. Yangi O'zbekistonni birgalikda yarataylik, deya yurtboshimiz jon kuydirayotgan bir vaqtda, afsuski, jamiyatimizda mavjud bo'lgan ayrim qusurlar davlatimizni rivoji uchun to'sqinlik qilayotgani hech birimizga sir emas. Davlatimizni rivojlanishi uchun barcha birga harakat qilmog'i darkor, bizning fikrimizcha. Yoshlarni o'qib, ilm olishlari uchun keng imkoniyatlarni yaratilayotgani bizlarning qalbimizga quvonch baxsh etadi, ammo ushbu imkoniyatlarni suv istemol etish holatlari ham uchrab turadi albatta. Misol uchun, biz bilgan juda ko'plab davlatlarda ta'lim dargohlari pullik xizmat ko'rsatadi. Jannatmakon yurtimizda esa davlat ta'lim dargohlarini butunlay bepul tarzda faoliyat yuritishlari izga qo'yilgan. Ushbu o'quv yilida esa maktab darsliklarini davlatimiz o'z hisobidan qoplab bergani ham ta'limga e'tiborning yuksakligidan dalolat. Bizlarga davlatimiz shunchalar keng imkoniyatlarni yaratib berayotgan bir vaqtda bizlar ushbu imkoniyatlarga loyiq tarzda ish tutyapmizmi?! Afsuski, ha, deya javob berishga haqli emasdekmiz. Hozirgi davr o'quvchilarining dunyoqarashi zamon bilan hamnafas tarzda o'sib bormoqda. Ta'lim dargohlari, ya'ni maktablarda o'quvchilarining hozirgi XXI asr –innovatsion texnologiyalar

misli ko‘rilmagan darajada rivojlangan bir asrda ularning tarbiyasida birmuncha og‘ishlar sodir bo‘layotgani hech birimizga sir emas. O‘quvchilar tarbiyasidagi o‘zgarishlarga ko‘plab sabablarni misol qilib keltirishimiz mumkin. Xususan, o‘quvchi ongida salbiy o‘zgarishlarga sabab bo‘layotgan omillardan biri, bugungi kunning zamonaviy aqlli gadjetlari bo‘lib, dunyoqarashi endi shakllanish pallasiga kelgan bola ularga o‘ta berilib, ongida sodir bo‘layotgan keskin jarayonlarni hatto sezmay ham qolmoqda. Nafaqat internet xuruji, balki oddiy telefon orqali so‘zlashuvlar natijasida ham juda ko‘p muammolar kelib chiqmoqda. Shuningdek, o‘quvchilarning ijtimoiy-ma‘naviy og‘ishlariga sabab bo‘layotgan omillardan yana biri ota-onalarning o‘zida yetarli ma‘naviyatning yo‘qligidir. Otaonalar farzandiga faqat moddiy ta‘minotni hatto ortig‘i bilan yetkazib berishmoqda, ammo ma‘naviy “ta‘minot”ga, o‘rnak bo‘lishga kelganda oqsab qolayotganlari achinarli holat. Ushbu vaziyatda bola yetarli ma‘naviy ozuqani ololmagach tarbiyasida, ruhiyatida me‘yor talablariga xos bo‘lmagan o‘zgarishlar o‘z aksini ko‘rsatadi, albatta.

Fikri ojizimizcha, mahalla oqsoqollari va maslahatchilari idoralarda emas, balki xalq bilan, ayniqsa, yoshlar bilan kengroq, ko‘proq ishlarni amalga oshirishni izga qo‘ysalar maqsadga muvofiq bo‘lar edi. Bunday fikrlashimizga sabab, agarda oilaning ichki muhitiga kirib borilsa, asosan, tarbiyaviy og‘ishlarning sababi oiladagi psixologik muhit ekanligi oydinlashadi. Ushbu nome‘yoriy psixologik muhitni yaxshilashga kirishish vakolati esa fikrimizcha mahalla oqsoqollarininggina vakolat doirasiga kiradi. Ya‘ni, avvalo, ota-onalar ma‘naviyatidagi bo‘shliqlarni to‘ldirish zarur.

O‘smirlik psixologiyasini o‘rta darajada biluvchi tekshiriluvchilar odatda ko‘rgan-kechirganlarini boricha, qanday bo‘lsa, shundayligicha baholashga o‘rganganlardir. Yuqori darajada biluvchilar esa odatda maxsus tayyorgarlikka ega bo‘lgan, baholashda odatiy kundalik mushohada doirasidan kelib chiqib fikr

lovchilardir. O‘smirlar psixologiyasini past darajada biluvchilar esa ushbu masalada soxta «nazariylashgan» bilimlar egalaridir.

Masalan, 2-savol bo'yicha o'smirlarning mavhum - nazariylashgan bilimlarga moyilligini baholaganda, shu narsadan kelib chiqadiki, go'yoki, nazariylashuv - kattalarga xos bo'lgan mashg'ulot. Bu noto'g'ri xulosa, zero, «nazariylashganlik»ni mavhum tushunchalar doirasida fikrlashga moyillik tarzida o'smirlar va o'spirinlarda shakllana boshlagan ob'ektiv ahamiyat kasb etgan ilmiy nazariyalar va kontseptsiyalarni tushunishdan farqlay olish kerak.

Boshqa bir noto'g'ri va soxta fikr bu - bolalarga o'smirlar va o'spirinlarga nisbatan ko'proq individual yondashuv zarur, degan fikr (7-savol). Bu fikr yosh bolalarga ko'proq g'amho'rlik lozimligidan kelib chiqqan, chunki o'smirlar ularga nisbatan kamroq g'amho'rlikka Yana noto'g'ri (e'tirof etiladigan) javob 9 savolda bo'lishi mumkin, ya'ni, «Yumor hissi o'smirlik davridan ko'ra ko'proq bolalikda paydo bo'lib, namoyon bo'ladi» deganda, shu narsa nazarda tutilganki, bolalarda o'smir yoki o'spirinlarga nisbatan ajabtovur hodisalar ko'proq uchraydi, chunki ular sho'xroq va har narsaga qiziqadiganroq. Bu o'rinda yumor hissi tashqi kuzatib ko'riladigan xatti-harakat emas, balki shaxsning fazilati sifatida qaraladi. Shunday qilib, javobning o'zidan ham ko'ra, javobga asos bo'luvchi omilni bilish bu erda muhimdir. Mazkur test ota-onalarning o'z farzandlari yoshiga mos bo'lgan xususiyatlarni nechog'li bilishlarini anglashga imkon beradi. Noto'g'ri javoblarni tahlil qilish esa ular bilan olib boriladigan tarbiyaviy ishlarning yo'nalishini belgilashga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh. Mirziyoyev. Yangi O'zbekiston demokratik o'zgarishlar, keng imkoniyatlar va amaliy ishlar mamlakatiga aylanmoqda. – T.: O'qituvchi MU MCHJ, 2021. 11 b.
2. A.Sog'uniy va H.Karamatov. Temur tuzuklari. – T.: Yangiyul Poligraph Service, 2018. 9-10 b